

EHEAROME2020

Комюнике от срещата на министрите в Рим

ПРИЛОЖЕНИЕ II

EUROPEAN
Higher Education Area

bologna
process

ITALIAN BFUG SECRETARIAT
2018-2020

Принципи и насоки за укрепване на социалното измерение на висшето образование в рамките на ЕПВО

Изготвено от Консултативната група 1 на ВФУГ по социално измерение

Въведение

Парижкото комюнике от 2018 г. призна необходимостта от насочване на държавите-членки как да определят и прилагат политика за подобряване на социалното измерение на ЕПВО. Този документ очертава основните принципи и насоки, които вярваме, че са фундаментални за по-нататъшното развитие на социалното измерение във висшето образование. Този документ приема като отправна точка определението на социалното измерение, дадено в Лондонското комюнике от 2007 г., а именно, че съставят на студентската популация, която влиза, участва и завършва висше образование на всички нива, трябва да съответства на разнородния социален профил на обществото като цяло в страните от ЕПВО. Консултативната група за социално измерение също разгърна споменатото по-горе определение и го обогати, като подчерта, че социалното измерение включва създаването на приобщаваща среда във висшето образование, която насърчава равнопоставеността, многообразието и отговаря на нуждите на местните общности.

Принципите и насоките в този документ допълват стратегията ЕПВО 2020 „Разширяване на участието за справедливост и растеж“¹, която министрите приеха в Ереван през 2015 г. като средство за по-нататъшно укрепване на социалното измерение, като същевременно допринасят за повишаване на качеството във висшето образование. Социалното измерение следва да свързва принципите на достъпност, справедливост, многообразие и включване във всички закони, политики и практики, отнасящи се до висшето образование по такъв начин, че достъпът, участието, напредъкът и завършването на висшето образование да зависят предимно от способностите на студентите, а не от техните лични характеристики или обстоятелства извън прякото им влияние. Имайки предвид този обхват, публичните власти трябва да подкрепят прилагането на тези принципи и насоки, като предлагат правна, финансова, административна и информационна рамка, която може да инициира процеси на прилагане на местно ниво. Тази рамка ще насърчи приобщаващи стратегии, които осигуряват както конкретна подкрепа за уязвими студенти, студенти в неравностойно положение и недостатъчно представени студенти², така и ще подчертае по-широки мерки и политики, от които студентската популация и персоналът, нает във висшите училища, могат да се възползват взаимно.

Повишеното участие на уязвими групи, групи в неравностойно положение и слабо представени групи във висшето образование води до по-широки ползи по отношение на намаленото предоставяне на социални помощи, подобрени здравни резултати и по-голяма ангажираност на общността. Взети заедно, тези по-широки ползи поддържат сплотени, демократични общества, където преобладават социалната справедливост, общественото благо, обществената отговорност и социалната мобилност. Завършилите квалификации, предоставяни на по-широка група граждани, означават по-добри перспективи за заетост, по-високи премии за доходи и предаване на оценката за предимствата на висшето образование на следващото поколение и на техните местни общности. Освен постигането на ангажиментите, поети от ЕПВО, предприемането на холистичен и проактивен подход за подобряване на социалното измерение на висшето образование допълнително служи за ускоряване на напредъка в постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

Тези принципи и насоки определят курса за следващото десетилетие на ЕПВО, по който публичните органи и институциите за висше образование трябва да интегрират тези принципи в основните мисии на висшето образование: учене и преподаване, научни изследвания, иновации, обмен и разпространение на знания, институционално управление и ръководство, както и в политиките за осигуряване на възможности на настоящи и бъдещи студенти и служители във висшето образование. Подобряването на социалното измерение чрез преминаване отвъд разширяването на клаузите за достъпност и вместо това фокусиране

¹ Достъпно на http://www.ehea.info/media/ehea.info/file/2015_Yerevan/71/5/Widening_Participation_for_Equity_and_Growth_A_Strategy_for_the_Development_of_the_SD_and_LLL_in_the_EHEA_to_2020_613715.pdf

² Речникът за термините и дефинициите свързани с определенията за уязвими студенти, студенти в неравностойно положение и недостатъчно представени студенти, е в края на този документ.

върху концепцията „да не изоставяме никого“ е решаваща стъпка напред, когато се стремим да укрепим нашите общества и демокрации. Подпомагането на многообразието.

в учебната среда е необходимост и трябва да се разглежда като инвестиция в полза на обществата, а публичните власти трябва да поемат отговорността да гарантират, че предложените принципи и насоки са консултирани, адаптирани към националните реалности и прилагани, за да се осигури по-добро бъдеще за нашите висши образователни системи.

Принципите в текста по-долу трябва да се разбират като твърдения на високо ниво, които служат като основа за концептуализацията на различни политики за подобряване на социалното измерение. Насоките са препоръки, предназначени да съветват политиките как принципите трябва да се прилагат на практика. Следователно този документ в своята цялост не трябва да се разглежда като контролен списък, а по-скоро като основа за непрекъснато подобряване на политиките и тяхното ефективно прилагане на национално и институционално ниво.

Принципи

- 1. Социалното измерение трябва да заема централно място в стратегиите за висше образование на системно и институционално ниво, както и на ниво ЕПВО и ЕС.** Укрепването на социалното измерение на висшето образование и насърчаването на справедливостта и приобщаването, за да се отрази многообразието на обществото, е отговорност на системата за висше образование като цяло и трябва да се разглежда като постоянен ангажимент.

Насоки:

Стратегическият ангажимент към социалното измерение на висшето образование трябва да бъде съгласуван с конкретни цели, които могат или да бъдат интегрирани в съществуващите политики за висше образование или да бъдат разработени паралелно. Тези цели трябва да са насочени към разширяване на достъпа, подпомагане на участието и завършването на обучение за всички настоящи и бъдещи студенти.

В процеса на създаване на стратегии трябва да има широкообхватен диалог между публичните власти, висшите училища, представители на студентите и персонала и други ключови заинтересовани страни, включително социални партньори, неправителствени организации и хора от уязвими групи, групи в неравностойно положение и слабо представени групи. Този широкообхватен диалог има за цел да гарантира създаването на приобщаващи стратегии за висше образование, които насърчават равенството и многообразието и отговарят на нуждите на по-широката общност.

- 2. Законовите разпоредби или политическите документи трябва да позволяват и осигуряват възможност на висшите училища да разработват свои собствени стратегии, за да изпълнят своята обществена отговорност за разширяване на достъпа до, участието във и завършването на висше образование.**

Насоки:

Правните разпоредби и административните правила трябва да позволяват достатъчна гъвкавост при проектирането, организацията и предоставянето на учебни програми, за да отразяват разнообразието от нужди на студентите. Висшите училища трябва да имат възможност да организират редовно и задочно обучение, гъвкави форми на обучение, смесено и дистанционно обучение, както и да признават предходното обучение (RPL), за да отговорят на нуждите на разнообразната студентска популация.

Публичните органи трябва да насърчават признаването на предишно неформално и самостоятелно обучение (PPL) във висшето образование, тъй като то има положително въздействие върху разширяването на достъпа, прехода и завършването, справедливостта и приобщаването, мобилността и годността за работа. RPL позволява гъвкави режими на учене през целия живот в целия образователен сектор, включително във висшето образование. Прилагането на RPL ще изисква ефективно сътрудничество между системата на висшето образование, работодателите и по-широката общност и за да се даде възможност за това, националните квалификационни рамки следва да улеснят прозрачното признаване на резултатите от обучението и надеждните процедури за осигуряване на качество.

- 3. Приобщаващият характер на цялата образователна система трябва да бъде подобрен чрез разработване на съгласувани политики от образованието в ранна детска възраст, през училищното до висшето образование и обучението през целия живот.**

Насоки:

Важно е да се създадат взаимодействия с всички образователни нива и свързани области на политиката (като финанси, заетост, здравеопазване и социални грижи, жилищно настаняване, миграция и др.), за да се разработят политически мерки, които да създадат приобщаваща среда в целия образователен сектор, която да насърчава справедливост, многообразие и приобщаване и да отговаря на нуждите на по-широката общност.

Политиките за социално измерение следва да подкрепят не само настоящите студенти, но и потенциалните студенти в тяхната подготовка и преход към висшето образование. Участието във висшето образование трябва да бъде възможност за цял живот, включително за възрастни, които решат да се върнат или да започнат висше образование на по-късни етапи от живота си. Приобщаващият подход трябва да включва по-широки общности, висши училища и други заинтересовани групи за съвместно създаване на пътища към висше образование.

Равенството, многообразието и приобщаването трябва да играят ключова роля в обучението на учителите в предучилищното образование.

- 4. Надеждните данни са необходима предпоставка за основано на доказателства подобряване на социалното измерение на висшето образование.** Системите за висше образование трябва да определят предназначението и целите на събирането на определени видове данни, като вземат предвид особеностите на националните нормативни уредби. Следва да се развие подходящ капацитет за събиране, обработка и използване на такива данни за информиране и подкрепа на социалното измерение на висшето образование.

Насоки:

За да се разработят ефективни политики, е необходимо непрекъснато събиране на данни на национално ниво. В рамките на националните нормативни уредби подобно събиране на данни следва да предоставя информация относно състава на студентската популация, достъпа и участието, отпадането и завършването на висшето образование, включително прехода към пазара на труда след завършване на обучението, и да дава възможност за идентифициране на уязвими групи, групи в неравностойно положение и слабо представени групи.

За да се направи такова събиране на данни сравнимо в международен план, работата по разработване на категориите събирани административни данни, които са от значение за социалното измерение, трябва да се извърши на ниво ЕПВО чрез Eurostudent или подобни проучвания. С цел рационализиране на процеса и избягване на административна тежест за публичната администрация и институциите за висше образование, при разработването на категориите следва да се вземат предвид съществуващите национални практики и съответните процеси за събиране на данни.

Такива процеси на събиране на данни на национално ниво биха могли, когато е уместно и необходимо, да бъдат подпомогнати от висши училища, които предприемат допълнителни проучвания, изследвания и анализи, за да разберат по-добре уязвимостта, недостатъците и недостатъчното представяне в образованието, както и преходите на студентите в образователната система.

- 5. Публичните власти трябва да следват политики, които позволяват на институциите за висше образование да осигурят ефективно консултиране и насоки за потенциални и записани студенти, за да разширят техния достъп до, участие във и завършване на висше образование.** Тези услуги трябва да бъдат съгласувани в цялата образователна система, със специално внимание към преходите между различни образователни нива, образователни институции и към пазара на труда.

Насоки:

Публичните органи трябва да създадат условия, които осигуряват възможност за сътрудничество между различни обществени институции, които предоставят услуги за консултиране и ориентиране, заедно с институциите за висше образование, за да се създаде взаимодействие и да се избегне дублирането на подобни услуги. Тези услуги трябва да поддържат принципите на яснота и удобство за потребителя, тъй като крайните потребители трябва да могат да ги разбират лесно.

В рамките на една разнообразна студентска популация специално внимание трябва да бъде насочено към студентите с физически и психологически здравословни предизвикателства. Тези студенти трябва да имат достъп до професионална подкрепа, за да могат успешно да получат достъп и да завършат висше образование. Специално внимание трябва да се обърне на превенцията на психологическите предизвикателства, произтичащи от организацията на обучение и условията на живот на студентите.

Публичните органи трябва също да обмислят създаването на институции от типа на омбудсман, които ще имат компетенциите и знанията да посредничат при всякакви конфликти, особено при въпроси, свързани с равнопоставеността, които могат да възникнат при получаване на достъп или участие във висше образование, или конфликти, които възпрепятстват завършването на обучението.

- 6. Публичните органи следва да осигурят достатъчно и устойчиво финансиране и финансова автономия на институциите за висше образование, което им позволява да изградят адекватен капацитет за възприемане на многообразието и да допринесат за равнопоставеност и приобщаване във висшето образование.**

Насоки:

Системите за финансиране на висшето образование трябва да улесняват постигането на стратегическите цели, свързани със социалното измерение на висшето образование. Институциите за висше образование следва да бъдат подкрепяни и възнаграждавани за постигане на договорените цели за разширяване на достъпа, увеличаване на участието и завършването на обучение във висшето образование, по-специално по отношение на уязвимите групи, групите в неравностойно положение и слабо представените групи. Механизмите за постигане на тези цели не трябва да имат отрицателни финансови последици за основното финансиране на институциите за висше образование.

Системите за финансова подкрепа трябва да се стремят да бъдат универсално приложими за всички студенти, но когато това не е възможно, публичните системи за финансова подкрепа на студентите трябва да се основават най-вече на потребностите и да правят висшето образование достъпно за всички студенти, да насърчават достъпа до и да предоставят възможности за успех във висшето образование. Те трябва да допринасят основно за покриване както на преките разходи за обучение (такси и учебни материали), така и на непреките разходи (напр. настаняване, което става все по-проблематично за студентите в ЕПВО поради увеличените разходи за жилище, живот, транспорт и др.).

- 7. Публичните власти трябва да помогнат на институциите за висше образование да укрепят капацитета си да отговарят на нуждите на по-разнообразна популация от студенти и служители и да създадат приобщаваща среда за обучение и приобщаваща институционална култура.**

Насоки:

Публичните власти следва да подкрепят и предоставят адекватни средства на висшите училища за подобряване на първоначалното и продължаващото професионално обучение на академичния и административния персонал, за да им позволят да работят професионално и равнопоставено с разнообразната студентска популация и персонал.

Когато е възможно, външните системи за осигуряване на качество трябва да разглеждат как социалното измерение, многообразието, достъпността, равнопоставеността и приобщаването се отразяват в рамките на институционалните мисии на институциите за висше образование, като същевременно зачитат принципа на автономия на институциите за висше образование.

- 8. Програмите за международна мобилност във висшето образование следва да бъдат структурирани и изпълнявани по начин, който насърчава многообразието, равнопоставеността и приобщаването, и трябва по-специално да насърчават участието на студенти и персонал от уязвими, неравностойни или недостатъчно представени среди.**

Насоки:

Международният опит, придобит чрез мобилност с учебна цел, подобрява качеството на учебните резултати във висшето образование. Публичните органи и институциите за висше образование следва да осигурят равен достъп за всички до възможностите за учене, предлагани от национални и международни програми за мобилност за учене и обучение, и активно да се справят с пречките пред мобилността за уязвими групи, групи в неравностойно положение или слабо представени групи студенти и персонал.

Освен допълнителната подкрепа за физическата мобилност, включително пълната преносимост на безвъзмездни средства и заеми в ЕПВО, публичните органи и институциите за висше образование трябва да улеснят използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) за подпомагане на смесената мобилност и за насърчаване на интернационализацията у дома чрез вграждане на международно онлайн сътрудничество в курсовете. Смесената мобилност е комбинация от период на физическа мобилност и период на онлайн обучение. Такова онлайн сътрудничество може да се използва за разширяване на резултатите от обучението и засилване на въздействието на физическата мобилност, например чрез обединяване на по-разнообразна група от участници или за предлагане на по-широка гама от възможности за мобилност.

9. Институциите за висше образование трябва да гарантират, че ангажираността на общността във висшето образование насърчава разнообразието, справедливостта и приобщаването.

Насоки:

Ангажираността на общността трябва да се разглежда като процес, при който институциите за висше образование се ангажират с външни заинтересовани страни от общността, за да предприемат съвместни дейности, които могат да бъдат взаимно полезни. Подобно на политиките за социално измерение, ангажираността на общността трябва да бъде вградена в основните мисии на висшето образование. Тя трябва да се ангажира с преподаването и ученето, научните изследвания, услугите и обмяна на знания, студентите и персонала, и управлението на институциите за висше образование. Подобен ангажимент осигурява цялостна основа, на която университетите могат да се справят с широк спектър от обществени нужди, включително тези на уязвими групи, групи в неравностойно положение и слабо представени групи, като същевременно обогатяват своите преподавателски, изследователски и други основни функции.

Заинтересованите страни от общността (напр. местни власти, културни организации, неправителствени организации, предприятия, граждани) трябва да могат да се ангажират пълноценно с участниците във висшето образование чрез открит диалог. Това ще осигури възможност за истински партньорства между университетите и общността, които могат ефективно да се справят със социалните и демократичните предизвикателства.

10. Публичните органи трябва да се включат в политически диалог с институциите за висше образование и други заинтересовани страни за това как горните принципи и насоки могат да бъдат преведени и приложени както на национално системно, така и на институционално ниво.

Насоки:

Такъв политически диалог следва да позволи разработването на подходящи за целта политически мерки, които да зачитат институционалната автономия, да избягват всяка ненужна административна тежест и по този начин да позволяват конкретен напредък към многообразие, справедливост и приобщаване във висшето образование.

В обхвата на горните принципи и насоки партньорската подкрепа и обменът на добри практики са от решаващо значение сред страните от ЕПВО, за да се улесни напредъкът към приобщаване на системите за висше образование.

Речник на термините и дефинициите³

Този речник дефинира трите основни термина в този документ, а именно недостатъчно представени студенти, студенти в неравностойно положение и уязвими студенти. Дефинициите не трябва да се разбират като правни дефиниции и следователно не противоречат на съществуващите правни разпоредби, а по-скоро са предназначени да служат като обяснителни дефиниции във връзка със съдържанието на принципите и насоките.

Недостатъчно представени студенти:

Група учащи е недостатъчно представена по отношение на определени характеристики (напр. пол, възраст, националност, географски произход, социално-икономически произход, етнически малцинства), ако нейният дял сред учащите е по-нисък от дела на сравнима група в общата популация. Това може да бъде документирано по време на приема, по време на курса на обучение или при дипломирането. Индивидите обикновено имат няколко недостатъчно представени характеристики, поради което винаги трябва да се вземат предвид комбинации от недостатъчно представени характеристики („междусекторност“). Освен това недостатъчното представителство може да окаже влияние на различни нива на висшето образование – учебна програма, факултет или отдел, институция за висше образование, система за висше образование.

Това определение допълва Лондонското комюнике, „че студентската популация, която влиза, участва в и завършва висше образование на всички нива, трябва да отразява многообразието на нашето население“, но не го покрива напълно.

Студенти в неравностойно положение:

Студентите в неравностойно положение често са изправени пред специфични предизвикателства в сравнение с техните връстници във висшето образование. То може да приеме много форми (напр. увреждане, нисък семеен доход, малка или никаква семейна подкрепа, липса на родители, честа смяна на училищата, психично здраве, бременност, по-малко време за учене заради работа за осигуряване на прехрана или заради задължения за полагане на грижи). Недостатъкът може да е постоянен, може да се появява от време на време или само за ограничен период от време.

Студентите в неравностойно положение могат да бъдат част от слабо представена група, но това не е задължително. Следователно студенти в неравностойно положение и недостатъчно представени студенти не са синоними.

Уязвими студенти:

Уязвимите студенти могат да бъдат изложени на риск от неравностойно положение (вижте по-горе) и освен това имат специални нужди (от защита). Например, защото страдат от заболяване (включително психично заболяване) или имат увреждане, защото са непълнолетни, защото разрешението им за пребиваване зависи от успеха на обучението им (а следователно и от решенията, взети от отделни преподаватели), защото са в риск да бъдат дискриминирани. Тези обучаеми са уязвими в смисъл, че може да не са в състояние да осигурят личното си благополучие или че може да не са в състояние да се защитят от нараняване или експлоатация и се нуждаят от допълнителна подкрепа или внимание.

³ Този речник е предназначен само за целите на тези принципи и насоки.

**Co-funded by
the European Union**

This translation is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

